Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 17 stycznia 2013 r.*

Podatek VAT — Usługa leasingu połączona z ubezpieczeniem przedmiotu leasingu zawartym przez leasingodawcę, który na to ubezpieczenie wystawił fakturę leasingobiorcy — Zakwalifikowanie — Jedno świadczenie złożone albo dwa świadczenia odrębne — Zwolnienie — Transakcja ubezpieczeniowa

W sprawie C-224/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Naczelny Sąd Administracyjny (Polska) postanowieniem z dnia 7 kwietnia 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 maja 2011 r., w postępowaniu:

BGŻ Leasing sp. z o.o.

przeciwko

Dyrektorowi Izby Skarbowej w Warszawie,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: A. Rosas (sprawozdawca), pełniący obowiązki prezesa szóstej izby, U. Lõhmus i A. Arabadjiev, sędziowie,

rzecznik generalny: V. Trstenjak,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 września 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu BGŻ Leasing sp. z o.o. przez T. Rolewicza oraz M. Chomiuka, doradców podatkowych,

— w imieniu Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie przez O. Dąbrowskiego, T. Tratkiewicza oraz J. Kautego, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez M. Szpunara, A. Kraińską oraz A. Kramarczyk, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez K. Herrmann oraz C. Soulay, działające w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: polski.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 ust. 1 lit. c), art. 28 i art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347, s. 1, zwanej dalej „dyrektywą VAT").

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy BGŻ Leasing sp. z o.o. (zwaną dalej „BGŻ Leasing") a Dyrektorem Izby Skarbowej w Warszawie w przedmiocie odmowy przez tego ostatniego zwolnienia z podatku od wartości dodanej (zwanego dalej „podatkiem VAT") czynności polegającej na objęciu ubezpieczeniem towaru stanowiącego przedmiot leasingu, jeżeli jest ono połączone z usługą leasingu, samą w sobie objętą podatkiem VAT.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 1 ust. 2 akapit drugi dyrektywy VAT stanowi:

„[Podatek] VAT, obliczony od ceny towaru lub usługi według stawki, która ma zastosowanie do takiego towaru lub usługi, jest wymagalny od każdej transakcji, po odjęciu kwoty podatku poniesionego bezpośrednio w różnych składnikach kosztów".

4 Zgodnie z art. 2 owej dyrektywy:

„1. Opodatkowaniu [podatkiem] VAT podlegają następujące transakcje:

[…]

c) odpłatne świadczenie usług na terytorium państwa członkowskiego przez podatnika działającego w takim charakterze;

[…]".

5 Artykuł 24 rzeczonej dyrektywy stanowi:

„1. »Świadczenie usług« oznacza każdą transakcję, która nie stanowi dostawy towarów.

[…]".

6 Artykuł 28 tejże dyrektywy stanowi:

„W przypadku gdy podatnik, działając we własnym imieniu, ale na rzecz osoby trzeciej, bierze udział w świadczeniu usług, przyjmuje się, że podatnik ten sam otrzymał i wyświadczył te usługi".

7 Zgodnie z art. 73 dyrektywy VAT, w odniesieniu do dostaw towarów i świadczenia usług innych niż te, o których mowa w art. 74–77 omawianej dyrektywy, podstawa opodatkowania obejmuje wszystko, co stanowi zapłatę otrzymaną lub którą dostawca lub usługodawca otrzyma w zamian za dostawę towarów lub świadczenie usług, od nabywcy, usługobiorcy lub osoby trzeciej, włącznie z subwencjami związanymi bezpośrednio z ceną takiej dostawy lub świadczenia.

8 Na podstawie art. 78 rzeczonej dyrektywy:

„Do podstawy opodatkowania wlicza się następujące elementy:

[…]

b) koszty dodatkowe, takie jak koszty prowizji, opakowania, transportu i ubezpieczenia, pobierane przez dostawcę lub usługodawcę od nabywcy lub usługobiorcy.

Do celów akapitu pierwszego lit. b), państwa członkowskie mogą uznać koszty objęte odrębną umową za koszty dodatkowe”.

9 Artykuł 135 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zwalniają następujące transakcje:

a) transakcje ubezpieczeniowe i reasekuracyjne, wraz z usługami pokrewnymi świadczonymi przez brokerów ubezpieczeniowych i agentów ubezpieczeniowych;

[…]”.

10 Na podstawie art. 401 dyrektywy VAT:

„Bez uszczerbku dla innych przepisów prawa wspólnotowego, niniejsza dyrektywa nie uniemożliwia żadnemu państwu członkowskiemu utrzymywania lub wprowadzania podatków od umów ubezpieczeniowych, podatków od gier i zakładów, podatków akcyzowych, opłat skarbowych lub, w ujęciu bardziej ogólnym, wszelkich podatków, ceł i należności, które nie mają charakteru podatków obrotowych, pod warunkiem że pobór tych podatków, ceł i należności nie wiąże się w wymianie handlowej między państwami członkowskimi z formalnościami przy przekraczaniu granic”.

Przepisy polskie

11 Artykuł 5 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 54, poz. 535, zwanej dalej „ustawą o podatku VAT”) stanowi:

„Opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług, zwanym dalej »podatkiem«, podlegają:

1) odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju;

[…]”.

12 Artykuł 29 ust. 1 powołanej ustawy stanowi:

„Podstawą opodatkowania jest obrót, z zastrzeżeniem ust. 2–21, art. 30–32, art. 119 oraz art. 120 ust. 4 i 5. Obrotem jest kwota należna z tytułu sprzedaży, pomniejszona o kwotę należnego podatku. Kwota należna obejmuje całość świadczenia należnego od nabywcy. Obrót zwiększa się o otrzymane dotacje,

subwencje i inne dopłaty o podobnym charakterze mające bezpośredni wpływ na cenę (kwotę należną) towarów dostarczanych lub usług świadczonych przez podatnika, pomniejszone o kwotę należnego podatku".

13 Na podstawie art. 30 ust. 3 ustawy o podatku VAT:

„W przypadku gdy podatnik, działając we własnym imieniu, ale na rzecz osoby trzeciej, bierze udział w świadczeniu usług, podstawą opodatkowania jest kwota należna z tytułu świadczenia usług, pomniejszona o kwotę podatku".

14 Zgodnie z art. 43 ust. 1 wskazanej ustawy:

„Zwalnia się od podatku:

1) usługi wymienione w załączniku nr 4 do ustawy;

[…]".

15 Pozycja 3 załącznika nr 4 do ustawy o podatku VAT przewiduje:

„pkt 4 – usługi pośrednictwa finansowego, z wyłączeniem: […] usług doradztwa ubezpieczeniowego oraz wyceny dla towarzystw ubezpieczeniowych (PKWiU ex 67.20.10 -00.20, -00.30), z wyjątkiem świadczonych przez zakład ubezpieczeń w rozumieniu przepisów o działalności ubezpieczeniowej oraz świadczonych w tym zakresie przez podmioty działające w imieniu i na rzecz zakładu ubezpieczeń".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

16 BGŻ Leasing jest spółką, która prowadzi działalność w zakresie leasingu.

17 Zgodnie z ogólnymi warunkami mającymi zastosowanie do umów zawieranych pomiędzy BGŻ Leasing a jej klientami przedmioty oddane w leasing przez leasingodawcę pozostają jego własnością przez cały okres leasingu. Leasingobiorca płaci czynsz leasingodawcy oraz ponosi inne koszty i opłaty związane z przedmiotem leasingu. Ponadto, zgodnie z rzeczonymi ogólnymi warunkami, podczas trwania leasingu tylko leasingobiorca ponosi odpowiedzialność w szczególności w wypadku uszkodzenia, zniszczenia, a także obniżenia wartości towaru będącego przedmiotem leasingu, chyba że wynika ono z normalnego zużycia tego towaru.

18 BGŻ Leasing wymaga ubezpieczenia przedmiotów oddawanych w leasing.

19 W tym celu BGŻ Leasing oferuje swoim klientom możliwość zapewnienia im ubezpieczenia. Jeśli zechcą oni skorzystać z owej możliwości, BGŻ Leasing zawiera umowę odpowiedniego ubezpieczenia z ubezpieczycielem i refakturuje na nich jego koszt.

20 W deklaracji VAT za luty 2008 r. BGŻ Leasing uznała, że takie czynności refakturowania kosztu ubezpieczenia związanego z przedmiotem leasingu są zwolnione z podatku VAT.

21 Naczelnik Drugiego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego w Warszawie ocenił jednak, że czynność polegająca na zapewnieniu owej ochrony ubezpieczeniowej jest usługą dodatkową wobec usługi leasingu, a zatem powinna być opodatkowana stawką 22%, tak jak usługa główna, tj. leasing.

22 Powyższe stanowisko podzielił Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie. On również zakwestionował możliwość refakturowania przez BGŻ Leasing usług ubezpieczenia związanych z umową leasingową na rzecz usługobiorców przy zastosowaniu takich samych warunków jak stosowane przez ubezpieczyciela.

23 BGŻ Leasing wniosła skargę na decyzję Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Sąd ten uznał, że zgodnie z art. 78 dyrektywy VAT podstawa opodatkowania usług obejmuje również dodatkowe koszty takie jak koszty ubezpieczenia wymagane przez dostawcę od nabywcy lub klienta. Powyższy sąd podkreślił, że świadczenie obejmujące jedną usługę z ekonomicznego punktu widzenia nie powinno być sztucznie dzielone, by nie zakłócić funkcjonowania systemu podatku VAT. W tym względzie sąd ten uznał, że w wypadku świadczenia usługi leasingu wraz z ubezpieczeniem przedmiotu leasingu mamy do czynienia z jedną usługą składającą się z usługi leasingu oraz usługi ubezpieczenia. Zdaniem rzeczonego sądu do podstawy opodatkowania takiego świadczenia usług, obok czynszu leasingu, należy włączyć również koszty ubezpieczenia i do tak ujętej całości świadczenia zastosować jednolitą stawkę podatku VAT właściwą dla usługi zasadniczej, czyli usługi leasingu.

24 BGŻ Leasing wniosła skargę kasacyjną od tego wyroku do Naczelnego Sądu Administracyjnego, podnosząc, że Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie dokonał błędnej interpretacji w szczególności art. 2 ust. 1 lit. c), art. 24 ust. 1, art. 28, 73 i art. 78 lit. b) dyrektywy VAT.

25 W tych okolicznościach Naczelny Sąd Administracyjny postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przepis art. 2 ust. 1 lit. c) dyrektywy [VAT] należy interpretować w ten sposób, że usługę ubezpieczenia przedmiotu leasingu oraz usługę leasingu należy traktować jako usługi odrębne, czy jako jedną kompleksową usługę złożoną leasingu?

2) W przypadku odpowiedzi na powyższe pytanie, że usługę ubezpieczenia przedmiotu leasingu oraz usługę leasingu należy traktować jako usługi odrębne, czy art. 135 ust. 1 lit. a) w związku z art. 28 dyrektywy [VAT] należy interpretować w ten sposób, że korzysta ze zwolnienia usługa ubezpieczenia przedmiotu leasingu, gdy to leasingodawca ubezpiecza ten przedmiot, obciążając kosztami tego ubezpieczenia leasingobiorcę?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

26 Na wstępie należy zauważyć, że oba pytania przedstawione Trybunałowi dotyczą różnych aspektów okoliczności będących przedmiotem postępowania głównego.

27 Pierwsze pytanie dotyczy bowiem kwestii, czy wszystkie omawiane czynności, które składają się na usługi leasingu i ubezpieczenia, stanowią jedną usługę do celów podatku VAT. Pytanie drugie natomiast, oparte na hipotezie, że chodzi o dwa odrębne świadczenia, zasadniczo dotyczy czynności refakturowania kosztu ubezpieczenia, a w szczególności pytania, czy taką czynność należy zwolnić od podatku VAT na mocy art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT.

W przedmiocie pytania pierwszego

28 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zasadniczo dąży do ustalenia, czy w okolicznościach takich jak będące przedmiotem postępowania głównego usługa leasingu i usługa ubezpieczenia przedmiotu leasingu w kontekście podatku VAT stanowią jedną usługę, do której należy stosować jedną stawkę podatku VAT, czy też należy je traktować jako usługi odrębne, które należy zatem oceniać oddzielnie z punktu widzenia opodatkowania podatkiem VAT.

29 Należy przypomnieć, że do celów podatku VAT każde świadczenie powinno być zwykle uznawane za odrębne i niezależne, jak wynika z art. 1 ust. 2 akapit drugi dyrektywy VAT (zob. wyrok z dnia 27 września 2012 r. w sprawie C-392/11 Field Fisher Waterhouse, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Z orzecznictwa Trybunału wynika niemniej, że w pewnych okolicznościach formalnie odrębne świadczenia, które mogą być wykonywane oddzielnie, a zatem które mogą oddzielnie prowadzić do opodatkowania lub zwolnienia, należy uważać za jedną transakcję, jeżeli nie są one od siebie niezależne (wyroki: z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie C-425/06 Part Service, Zb.Orz. s. I-897, pkt 51; z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie C-276/09 Everything Everywhere, Zb.Orz. s. I-12359, pkt 23). Jedna transakcja występuje w wypadku, gdy dwa lub więcej elementów albo dwie lub więcej czynności, dokonane przez podatnika, są ze sobą tak ściśle związane, że tworzą obiektywnie tylko jedno niepodzielne świadczenie gospodarcze, którego rozdzielenie miałoby charakter sztuczny (wyroki: z dnia 27 października 2005 r. w sprawie C-41/04 Levob Verzekeringen i OV Bank, Zb.Orz. s. I-9433, pkt 22; a także z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie C-111/05 Aktiebolaget NN, Zb.Orz. s. I-2697, pkt 23). Jest tak również w sytuacji, gdy można stwierdzić, że co najmniej jeden element stanowi świadczenie główne, natomiast inny element lub elementy stanowią jedno lub więcej świadczeń pomocniczych dzielących los podatkowy świadczenia głównego (wyrok z dnia 25 lutego 1999 r. w sprawie C-349/96 CPP, Rec. s. I-973, pkt 30; ww. wyrok w sprawie Part Service, pkt 52).

31 Trybunał orzekł zatem, że nie tylko każdą transakcję należy co do zasady uznawać za odrębną i niezależną, lecz również że transakcja złożona z jednego świadczenia w aspekcie gospodarczym nie powinna być sztucznie rozdzielana, by nie pogarszać funkcjonalności systemu podatku VAT (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie CPP, pkt 29; a także wyrok z dnia 22 października 2009 r. w sprawie C-242/08 Swiss Re Germany Holding, Zb.Orz. s. I-10099, pkt 51).

32 W celu ustalenia, czy świadczenia stanowią kilka niezależnych świadczeń czy jedno świadczenie, należy poszukiwać elementów charakterystycznych dla rozpatrywanej transakcji (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie CPP, pkt 29; w sprawie Levob Verzekeringen i OV Bank, pkt 20; a także w sprawie Field Fisher Waterhouse, pkt 18). Należy jednak przypomnieć, że brak jest bezwzględnej zasady dotyczącej ustalania zakresu danego świadczenia z punktu widzenia podatku VAT, a co za tym idzie, w celu ustalenia zakresu danego świadczenia należy wziąć pod uwagę ogół okoliczności, w jakich ma miejsce dana transakcja (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie CPP, pkt 27, 28).

33 W ramach współpracy ustanowionej na podstawie art. 267 TFUE na sądach krajowych spoczywa obowiązek określenia, czy w konkretnej sprawie podatnik dokonuje jednego świadczenia, jak też przeprowadzenia całościowej ostatecznej oceny stanu faktycznego w tym zakresie (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie CPP, pkt 32; w sprawie Part Service, pkt 54; wyrok z dnia 10 marca 2011 r. w sprawach połączonych C-497/09, C-499/09, C-501/09 i C-502/09 Bog i in., Zb.Orz. s. I-1457, pkt 55; a także postanowienie z dnia 19 stycznia 2012 r. w sprawie C-117/11 Purple Parking i Airparks Services, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze, pkt 32). Jednakże Trybunał powinien dostarczyć wskazanym sądom wszystkich istotnych wskazówek w zakresie wykładni prawa Unii, które mogą być przydatne przy rozstrzyganiu sprawy zawisłej przed tymi sądami (ww. wyrok w sprawie Levob Verzekeringen i OV Bank, pkt 23).

34 W tym względzie należy stwierdzić, że czynność będąca przedmiotem postępowania głównego, jak wynika z akt przedłożonych Trybunałowi, cechuje się w szczególności obecnością dwóch następujących elementów:

— usługi leasingu uzgodnionej między stronami umowy leasingu, tj. leasingodawcą i leasingobiorcą; oraz

— usługi ubezpieczenia związanej z przedmiotem leasingu, w ramach której leasingodawca – właściciel owego przedmiotu – zawiera ubezpieczenie z ubezpieczycielem, obciążając kosztem tego ubezpieczenia w niezmienionej wysokości leasingobiorcę.

35 Aby stwierdzić, czy takie elementy stanowią jedną transakcję do celów podatku VAT, należy w pierwszej kolejności zauważyć, że prawdą jest, iż owe dwa elementy mogą być świadczone łącznie. Istnieje bowiem związek między świadczeniem usługi leasingu a świadczeniem usługi ubezpieczenia związanej z przedmiotem leasingu, jeżeli takie ubezpieczenie obejmujące rzeczony przedmiot jest użyteczne tylko w związku z nim.

36 W tym względzie należy podkreślić, że każda transakcja ubezpieczeniowa z natury przedstawia związek z przedmiotem, który obejmuje. Wynika z tego, że przedmiot oddany w leasing i jego ubezpieczenie muszą przedstawiać pewien związek. Niemniej taki związek sam w sobie nie wystarcza, aby ustalić, czy istnieje jedno złożone świadczenie do celów podatku VAT. Gdyby bowiem każda transakcja ubezpieczeniowa podlegała podatkowi VAT w zależności od objęcia tym podatkiem świadczeń dotyczących przedmiotu, który ona obejmuje, podważony zostałby sam cel art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT, tj. zwolnienie transakcji ubezpieczeniowych.

37 Następnie należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału, gdy umowa leasingu nie przewiduje przeniesienia własności przedmiotu leasingu na leasingobiorcę, należy zasadniczo kwalifikować ją jako świadczenie usług (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2012 r. w sprawie C-118/11 Eon Aset Menidżmynt, pkt 33). Z powyższego orzecznictwa wynika również, że takie usługi można jednak w pewnych okolicznościach uważać za nabycie dobra inwestycyjnego. Jest tak zwłaszcza wtedy, gdy leasingobiorca posiada istotne atrybuty własności przedmiotu leasingu, w szczególności kiedy przeniesiona zostaje na niego większość pożytków i ryzyka związanych z tytułem prawnym do niego, oraz wtedy, gdy zaktualizowana suma rat jest praktycznie taka sama jak wartość rynkowa towaru (zob. ww. wyrok w sprawie Eon Aset Menidżmynt, pkt 40). Do sądu odsyłającego należy ustalenie, w świetle okoliczności sprawy, czy kryteria te są spełnione.

38 Jako świadczenie usług takie czynności leasingu są tytułem zasady ogólnej opodatkowane podatkiem VAT na mocy art. 2 ust. 1 lit. c) dyrektywy VAT, a ich podstawa opodatkowania jest ustalana zgodnie z jej art. 73 (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Part Service, pkt 61). Natomiast, jeśli chodzi o usługi ubezpieczenia, zwykle powinny one być zwolnione od podatku VAT na podstawie art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT.

39 Na podstawie zasady wskazanej w pkt 29 niniejszego wyroku, zgodnie z którą każde świadczenie uważa się zwykle za odrębne i niezależne, należy stwierdzić, że co do zasady usługa leasingu i świadczenie ubezpieczenia związanego z jej przedmiotem mogą być uznawane za tak ściśle związane tylko wtedy, gdy stanowią jedną czynność. Okoliczność oddzielnej oceny takich świadczeń sama w sobie nie może bowiem stanowić sztucznego rozdziału jednej czynności gospodarczej, mogącego pogorszyć funkcjonalność podatku VAT.

40 Niemniej należy zbadać, czy istnieją przyczyny właściwe okolicznościom postępowania głównego, które prowadziłyby do uznania, że dane elementy stanowią jedną czynność.

41 W tym kontekście należy, po pierwsze, przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału dotyczącym pojęcia jednego świadczenia, jak przypomniano w pkt 30 niniejszego wyroku, świadczenie należy uznać za dodatkowe w stosunku do świadczenia głównego, w szczególności, jeżeli nie stanowi ono dla klienta celu samo w sobie, lecz służy skorzystaniu w jak najlepszy sposób ze świadczenia głównego (ww. wyroki: w sprawie CPP, pkt 30; w sprawie Part Service, pkt 52).

42 Wprawdzie dzięki usłudze ubezpieczenia związanej z przedmiotem leasingu ryzyka, z którymi jest skonfrontowany leasingobiorca, są zwykle obniżone w stosunku do ryzyk powstałych w sytuacji, gdy brak jest takiego ubezpieczenia, niemniej okoliczność ta wynika z samego charakteru usługi

ubezpieczenia. Rzeczona okoliczność sama w sobie nie oznacza, że należy uznać, iż taka usługa ubezpieczenia ma charakter dodatkowy w stosunku do usługi leasingu, w którego ramy się wpisuje. Wprawdzie taka usługa ubezpieczenia świadczona leasingobiorcy za pośrednictwem leasingodawcy w wyżej opisanym rozumieniu ułatwia korzystanie z usługi leasingu, należy jednak uznać, że stanowi ona zasadniczo cel sam w sobie dla leasingobiorcy, a nie tylko sposób korzystania z owej usługi na najlepszych warunkach.

43 Okoliczność, że ubezpieczenie obejmujące przedmiot leasingu jest wymagane przez leasingodawcę, jak wydaje się to mieć miejsce w ramach czynności będącej przedmiotem postępowania głównego, nie może podważyć tego wniosku. W szczególności należy stwierdzić, że w okolicznościach będących przedmiotem postępowania głównego, nawet jeżeli leasingobiorca jest zobowiązany do zadbania, aby przedmiot leasingu został ubezpieczony, to jednak dysponuje swobodą ubezpieczenia tego towaru w wybranym przez niego zakładzie ubezpieczeń. Wymóg objęcia ubezpieczeniem sam w sobie nie może zatem oznaczać, że usługa ubezpieczenia dostarczana za pośrednictwem leasingodawcy, taka jak będąca przedmiotem postępowania głównego, ma charakter nierozerwalny lub dodatkowy wobec usług leasingu.

44 Ponadto należy przypomnieć, że sposoby fakturowania i taryfikacji mogą dostarczać wskazówek w odniesieniu do jednolitego charakteru świadczenia (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie CPP, pkt 31). Zatem oddzielne fakturowanie, jak również odrębna taryfikacja świadczeń przemawiają za istnieniem niezależnych świadczeń, jednakże nie przybierają przy tym rozstrzygającego znaczenia (zob. podobnie ww. postanowienie w sprawie Purple Parking i Airparks Services, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

45 W tym względzie wydaje się, że sposoby zastosowane w postępowaniu głównym, tj. odrębna taryfikacja i oddzielne fakturowanie, odzwierciedlają interesy stron umowy. Leasingobiorca bowiem dąży przede wszystkim do uzyskania usługi leasingu i tylko pomocniczo poszukuje ubezpieczenia, którego wymaga od niego leasingodawca. Jeżeli leasingobiorca postanowi zapewnić sobie usługę ubezpieczenia również za pośrednictwem leasingodawcy, taka decyzja następuje niezależnie od jego decyzji o zawarciu umowy leasingu.

46 Wreszcie, z ogólnych warunków umów leasingu zawieranych przez BGŻ Leasing z klientami, przedstawionych w aktach przedłożonych Trybunałowi wynika, że w pewnych okolicznościach leasingodawca dysponuje uprawnieniem rozwiązania umowy leasingu, w wypadku gdy leasingobiorca dopuszcza się zwłoki w zapłacie należności innej niż czynsz określony w rzeczonej umowie.

47 W wypadku gdyby taka należność, której brak zapłaty umożliwia leasingodawcy rozwiązanie umowy leasingu, obejmowała również składki ubezpieczeniowe związane z przedmiotem leasingu, należałoby uznać, że wprawdzie postanowienie umowne o takim charakterze może stanowić wskazówkę przemawiającą za uznaniem istnienia jednego świadczenia w innych okolicznościach, to jednak nie jest to właściwe, w wypadku gdy dane odrębne świadczenia obiektywnie nie mogą być uważane za stanowiące jedno świadczenie (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Field Fisher Waterhouse, pkt 23, 25). Zatem w braku istnienia postanowienia umownego, usługi leasingu i ubezpieczenia takie jak będące przedmiotem postępowania głównego mogą stanowić niezależne świadczenia.

48 Po drugie, z powyższych rozważań, jak i z rozważań zawartych w pkt 36 niniejszego wyroku wynika a fortiori, że usługa ubezpieczenia i usługa leasingu będące przedmiotem postępowania głównego nie mogą być uważane za tak ściśle związane, by obiektywnie tworzyły jedno niepodzielne świadczenie gospodarcze, którego rozdzielenie miałoby charakter sztuczny w rozumieniu orzecznictwa przywołanego w pkt 30 niniejszego wyroku.

49 Aby udzielić pełnej odpowiedzi sądowi odsyłającemu do celów wykładni art. 78 dyrektywy VAT należy stwierdzić, że jeżeli usługi leasingu i ubezpieczenia związanego z przedmiotem leasingu stanowią niezależne usługi, to nie są one objęte tą samą podstawą opodatkowania. Zatem taka usługa

ubezpieczenia, która stanowi niezależne świadczenie i cel sam w sobie dla leasingobiorcy, nie może stanowić dodatkowych kosztów czynności leasingu, w rozumieniu powyższego art. 78, jakie należy uwzględnić do celów obliczenia podstawy opodatkowania tej ostatniej czynności. W takich okolicznościach bowiem koszty ubezpieczenia stanowią świadczenie wzajemne usługi ubezpieczenia związanej z przedmiotem leasingu, a nie świadczenie wzajemne samej usługi leasingu.

50 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że usługa ubezpieczenia przedmiotu leasingu i usługa leasingu co do zasady stanowią usługi odrębne i niezależne do celów podatku VAT. Do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy w świetle szczególnych okoliczności postępowania głównego dane czynności są w takim stopniu powiązane ze sobą, że należy je traktować jako stanowiące jedną usługę, czy też przeciwnie – stanowią one usługi odrębne.

W przedmiocie pytania drugiego

51 Pytanie drugie zostało przedstawione na wypadek, gdyby usługę ubezpieczenia przedmiotu leasingu oraz usługę leasingu należało traktować jako usługi odrębne. Poprzez owo pytanie sąd odsyłający zasadniczo dąży do ustalenia, czy art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT należy interpretować w ten sposób, że transakcję ubezpieczeniową zwolnioną w rozumieniu rzeczonego przepisu stanowi transakcja, w ramach której leasingodawca ubezpiecza przedmiot leasingu u osoby trzeciej, obciążając kosztami tego ubezpieczenia leasingobiorcę.

52 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że w postępowaniu głównym nie jest kwestionowana kwalifikacja usługi ubezpieczenia świadczonej leasingodawcy w celu objęcia nią przedmiotu leasingu, jako transakcji ubezpieczeniowej w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT. Natomiast sąd odsyłający zastanawia się w szczególności, czy czynność, która oprócz wymienionej powyżej usługi ubezpieczenia obejmuje refakturowanie na leasingobiorcę kosztu rzeczonego ubezpieczenia przez leasingodawcę, także powinna być zwolniona od podatku VAT.

53 Z informacji zawartych w aktach przedłożonych Trybunałowi wynika, że omawiana usługa ubezpieczenia jest najpierw sprzedawana przez ubezpieczyciela na rzecz BGŻ Leasing, która następnie odzyskuje ten koszt od swojego klienta, czyli leasingobiorcy. Jednakże Trybunał nie dysponuje wskazówkami dotyczącymi dokładnej treści tej umowy ubezpieczenia lub rodzajami regulacji umownej zawartej między leasingodawcą a leasingobiorcą do celów refakturowania kosztu tej usługi ubezpieczenia.

54 W celu ustalenia, czy ta czynność, obejmująca nie tylko usługę ubezpieczenia, lecz także obciążenie jej kosztem leasingobiorcy, stanowi czynność zwolnioną z podatku VAT, należy ocenić zakres art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT.

55 Zgodnie z tym przepisem państwa członkowskie zwalniają „transakcje ubezpieczeniowe i reasekuracyjne, wraz z usługami pokrewnymi świadczonymi przez brokerów ubezpieczeniowych i agentów ubezpieczeniowych”.

56 Trzeba przypomnieć, że określenia użyte do sformułowania zwolnień w art. 135 ust. 1 dyrektywy VAT należy interpretować ściśle, gdyż stanowią one wyjątki od ogólnej zasady, wedle której podatek VAT obciąża wszelkie usługi świadczone odpłatnie przez podatnika (wyrok z dnia 19 lipca 2012 r. w sprawie C-44/11 Deutsche Bank, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo). Z utrwalonego orzecznictwa wynika również, że zwolnienia przewidziane w tym artykule stanowią autonomiczne pojęcia prawa Unii, które służą unikaniu rozbieżności w stosowaniu systemu podatku VAT w poszczególnych państwach członkowskich (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie CPP, pkt 15; wyrok z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie C-240/99 Skandia, Rec. s. I-1951, pkt 23).

57 Dyrektywa VAT nie definiuje pojęcia transakcji ubezpieczeniowej.

58 Jednakże z orzecznictwa Trybunału wynika, że transakcja ubezpieczeniowa w ogólnie przyjętym rozumieniu charakteryzuje się tym, że ubezpieczyciel zobowiązuje się, w zamian za zapłatę składki z góry, do zapewnienia ubezpieczonemu, w razie wystąpienia ryzyka objętego zakresem ochrony, świadczenia uzgodnionego przy zawarciu umowy (zob. w szczególności wyrok z dnia 20 listopada 2003 r. w sprawie C-8/01 Taksatorringen, Rec. s. I-13711, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto transakcje ubezpieczeniowe z natury oznaczają istnienie stosunku umownego pomiędzy podmiotem świadczącym usługę ubezpieczenia a osobą, której ryzyka są objęte ubezpieczeniem, czyli ubezpieczonym (ww. wyroki: w sprawie Skandia, pkt 41; a także w sprawie Taksatorringen, pkt 41).

59 Trybunał dodał, że termin „transakcja ubezpieczeniowa" użyty w art. 135 ust. 1 dyrektywy VAT jest co do zasady wystarczająco szeroki, by obejmować przyznanie ochrony ubezpieczeniowej przez podatnika, który sam nie jest ubezpieczycielem, ale który w ramach ubezpieczenia grupowego zapewnia swoim klientom taką ochronę, korzystając z usług ubezpieczyciela, który przejmuje ubezpieczone ryzyko (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie CPP, pkt 22).

60 W świetle powyższych rozważań należy się zastanowić nad kwestią, czy pojęcie „transakcji ubezpieczeniowej" obejmuje również przyznanie ochrony ubezpieczeniowej zawartej przez ubezpieczonego, takiego jak leasingodawca, który w ramach czynności leasingu obciąża kosztem związanym z tym ubezpieczeniem swojego klienta, który korzysta z tej ochrony przed ryzykiem względem leasingodawcy.

61 Co do zasady na takie pytanie należy odpowiedzieć twierdząco.

62 Należy bowiem stwierdzić, że usługa ubezpieczenia taka jak będąca przedmiotem postępowania głównego nie może być objęta podatkiem VAT ze względu na zwykłe przeniesienie związanych z nią kosztów, zgodnie z regulacją umowną zawartą między stronami umowy leasingu. Okoliczność, że leasingodawca zawiera ubezpieczenie na wniosek swoich klientów z podmiotem trzecim, a następnie przenosi na nich dokładny koszt zafakturowany przez ów podmiot trzeci, nie może podważyć powyższego wniosku. W takich okolicznościach, o ile omawiana usługa ubezpieczenia pozostaje niezmieniona, refakturowana kwota w rzeczywistości stanowi świadczenie wzajemne rzeczonego ubezpieczenia, a zatem nie można takiej czynności objąć podatkiem VAT, bowiem jest ona zwolniona na podstawie art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT.

63 Jeśli chodzi o znaczenie w świetle okoliczności postępowania głównego art. 28 dyrektywy VAT, na podstawie którego „[w] przypadku gdy podatnik, działając we własnym imieniu, ale na rzecz osoby trzeciej, bierze udział w świadczeniu usług, przyjmuje się, że podatnik ten sam otrzymał i wyświadczył te usługi", należy po pierwsze stwierdzić, że jeśli BGŻ Leasing zawarł umowę ubezpieczenia będącą przedmiotem postępowania głównego we własnym imieniu i na swoją rzecz, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego, dana czynność nie wchodzi w zakres stosowania tego art. 28 (zob. analogicznie wyrok z dnia 3 maja 2012 r. w sprawie C-520/10 Lebara, pkt 43). Po drugie, w wypadku gdy rzeczona umowa ubezpieczenia została zawarta na rzecz osoby trzeciej, orzecznictwo Trybunału dotyczące art. 28 dyrektywy VAT może potwierdzić zwolnienie czynności będącej przedmiotem postępowania głównego.

64 Zgodnie z tym orzecznictwem, ponieważ art. 28 należy do tytułu IV dyrektywy VAT zatytułowanego „Transakcje podlegające opodatkowaniu" oraz z uwagi na to, iż jest on sformułowany w sposób ogólny i nie zawiera ograniczeń dotyczących jego zakresu i zakresu zastosowania, dotyczy on również stosowania zwolnień z podatku VAT przewidzianych przez ową dyrektywę (zob. podobnie wyrok z dnia 14 lipca 2011 r. w sprawie C-464/10 Henfling i in., Zb.Orz. s. I-6219, pkt 36).

65 W każdym razie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada neutralności podatkowej sprzeciwia się w szczególności temu, aby towary lub usługi podobne, które są zatem konkurencyjne wobec siebie, były traktowane odmiennie z punktu widzenia podatku VAT (wyrok z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawach połączonych C-259/10 i C-260/10 The Rank Group, Zb.Orz. s. I-10947, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).

66 Zatem usługi ubezpieczenia obejmujące przedmiot leasingu, których właścicielem pozostaje leasingodawca, w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym nie mogą być traktowane odmiennie w zależności od tego, czy takie usługi są świadczone bezpośrednio usługobiorcy przez zakład ubezpieczeń, czy że ten ostatni uzyskuje podobną ochronę ubezpieczeniową za pośrednictwem leasingodawcy, który zaopatruje się w nie w zakładzie ubezpieczeń, obciążając ich kosztem leasingobiorcę w niezmienionej wysokości.

67 Ponadto powyższą wykładnię potwierdza sam cel dyrektywy VAT, który zwalnia transakcje ubezpieczeniowe, przyznając państwom członkowskim w art. 401 możliwość utrzymywania lub wprowadzania podatków od umów ubezpieczeniowych. W konsekwencji, jeśli wyrażenie „transakcje ubezpieczeniowe" obejmuje wyłącznie czynności dokonane przez samych ubezpieczycieli, konsument końcowy, taki jak leasingobiorca, w okolicznościach takich jak będące przedmiotem postępowania głównego, mógłby być objęty nie tylko tym ostatnim podatkiem, lecz w wypadku gdy usługa ubezpieczenia jest zapewniana za pośrednictwem leasingodawcy, także podatkiem VAT. Taki rezultat byłby sprzeczny z celem zwolnienia przewidzianego w art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie CPP, pkt 23).

68 Należy wreszcie podkreślić, że ta argumentacja jest oparta na hipotezie, zgodnie z którą leasingodawca przenosi na leasingobiorcę dokładny koszt ubezpieczenia oraz że owa argumentacja nie może mieć zastosowania, w wypadku gdy kwota przeniesiona na leasingobiorcę z tytułu tego kosztu byłaby wyższa niż kwota przeniesiona na leasingodawcę przez ubezpieczyciela.

69 Wynika z tego, że należy uznać, iż w ramach działalności leasingowej czynność polegająca na refakturowaniu dokładnego kosztu ubezpieczenia przedmiotu leasingu, taka jak w postępowaniu głównym, stanowi transakcję ubezpieczeniową w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT.

70 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że jeżeli leasingodawca ubezpiecza przedmiot leasingu, obciążając dokładnym kosztem tego ubezpieczenia leasingobiorcę, w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym taka czynność stanowi transakcję ubezpieczeniową w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy VAT.

W przedmiocie kosztów

71 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

1) **Usługa ubezpieczenia przedmiotu leasingu i usługa leasingu co do zasady stanowią usługi odrębne i niezależne do celów podatku od wartości dodanej. Do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy w świetle szczególnych okoliczności postępowania głównego dane czynności są w takim stopniu powiązane ze sobą, że należy je traktować jako stanowiące jedną usługę, czy też przeciwnie – stanowią one usługi odrębne.**

2) Jeżeli leasingodawca ubezpiecza przedmiot leasingu, obciążając dokładnym kosztem tego ubezpieczenia leasingobiorcę, w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym taka czynność stanowi transakcję ubezpieczeniową w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej.

Podpisy